

МІЖНАРОДНА ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА УКРАЇНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

Кміть Віра Мирославівна

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедра фінансів, грошового обігу і кредиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка*

Кузів Артур Романович

*здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
Львівський національний університет імені Івана Франка*

Актуальність дослідження визначається тим, що сучасний збройний конфлікт в Україні вперше настільки виразно поставив питання про здатність держави зберігати економічну функціональність в умовах тривалої війни за рахунок координованої зовнішньої підтримки. Міжнародна фінансова допомога перестала бути інструментом посткризового відновлення – вона перетворилась на механізм реального часу, що забезпечує безперервність державного управління, соціальних виплат і оборонних зусиль одночасно. Це принципово нова роль у системі міжнародних відносин, яка виходить за межі традиційних моделей гуманітарної чи розвиткової допомоги. Крім того, нерозривний зв'язок між отриманням фінансування та виконанням структурних реформ робить Україну показовим прикладом того, як зовнішній економічний тиск може прискорювати інституційні перетворення, що в мирний час відкладались на невизначений термін. Все це робить дослідження обраної теми важливим як для розуміння логіки сучасної воєнної економіки, так і для осмислення нових форм економічної солідарності у глобальному вимірі.

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну 24 лютого 2022 року поставило перед українською економікою безпрецедентні виклики: руйнування критичної інфраструктури, перебої в логістиці, масовий відтік трудових ресурсів та різке зростання оборонних видатків. Попри це, завдяки комплексу зовнішніх і внутрішніх заходів Україна демонструє помірне економічне зростання: у 2023 році реальний ВВП збільшився на 5,5%, у 2024-му – на 2,9%, а за підсумками 2025 року, за оцінками Міністерства економіки, довілля та сільського господарства України, зріс на 2,2% [1].

Ключовим чинником, що дозволив уникнути бюджетного колапсу і забезпечив функціонування соціально-гуманітарної сфери, стала

безпрецедентна за обсягом і різноманітністю форм міжнародна фінансова підтримка.

Станом на кінець 2025 року Міністерство фінансів України залучило загалом \$52,4 млрд зовнішнього фінансування, з яких понад 70% надійшло за рахунок доходів від заморожених активів російської федерації. Основні канали залучення ресурсів у 2025 році розподілилися таким чином [2]:

ERA Loans (Extraordinary Revenue Acceleration) – \$37,9 млрд. Цей механізм, узгоджений країнами G7, передбачає надання Україні кредитних коштів, які погашатимуться за рахунок майбутніх прибутків від знерухомлених активів Росії. Загальний обсяг програми становить \$50 млрд на 2025–2026 рр.

Ukraine Facility (ЄС) – \$12,1 млрд, з яких \$11,5 млрд – пільгові кредити та \$668 млн – гранти. Інструмент Ukraine Facility, що охоплює 2024–2027 рр., також передбачає майже €7 млрд на інвестиційні проєкти. За 2024 рік ЄС перерахував 18,1 млрд євро – повний обсяг своєї частини в рамках механізму.

МВФ (програма EFF) – \$912 млн у 2025 році. З початку повномасштабної агресії загальна фінансова допомога Фонду Україні перевищила \$12,8 млрд. У 2025 році Україна успішно пройшла два перегляди програми EFF. Виконавча рада МВФ у березні 2025 р. схвалила сьомий перегляд, що дало змогу залучити черговий транш у розмірі близько \$400 млн.

Світовий банк – \$733 млн на проєкти в сферах охорони здоров'я, освіти, підтримки приватного сектору та публічних фінансів. 2025 рік став рекордним за продуктивністю: реалізовано 27 проєктів на \$34,5 млрд.

Завдяки цій підтримці міжнародні партнери покрили у 2025 році 56% додаткових потреб державного бюджету (проти 73% у 2024-му), що свідчить про поступове зростання частки внутрішніх доходів у фінансуванні видатків.

Незважаючи на системні удари по енергетичній інфраструктурі – зокрема по газовидобутку, залізничній та портовій інфраструктурі наприкінці 2025 р. – українська економіка зберегла позитивну динаміку. Основними драйверами зростання ВВП у 2025 році стали:

- внутрішня (передусім роздрібна) торгівля, що активізувалась на тлі зростання реальних доходів домогосподарств. За розрахунками work.ua, середня номінальна зарплата за вакансіями на початку 2026 р. зросла на 30,8% (до 27 530 грн) порівняно з початком 2025 р.;

- будівництво та відновлення критичної інфраструктури, що фінансувались із капітальних видатків бюджету (зростання на 17,3% за 11 місяців 2025 р. відповідно до даних Держказначейства);

– переробна промисловість, зокрема нарощування виробництва продукції оборонного спрямування, фармацевтики та металургії. За даними Держстату, частка машинобудування в структурі промислової реалізації зросла до 9,1% (5,7% у 2021 р.);

– програми іпотечного кредитування: у 2025 р. за програмою «Оселя» надано пільгові іпотечні кредити на суму понад 14,8 млрд грн.

Водночас у I кварталі 2026 р. реальний ВВП вперше з 2024 р. скоротився на 0,5% (р/р), що пов'язано переважно з поглибленням енергетичної кризи внаслідок систематичних ударів по об'єктах електроенергетики. Це свідчить про збереження суттєвих ризиків для подальшого відновлення.

Отримання міжнародної фінансової підтримки напряму пов'язане з виконанням структурних реформ. Програма МВФ ЕФФ спрямована на збереження фіскальної, цінової та фінансової стабільності, поліпшення управління й зміцнення інституцій для сприяння довгостроковому зростанню в контексті подальшого вступу України до ЄС.

У 2025 р. Україна досягла значного прогресу на шляху до членства в Євросоюзі: 30 вересня 2025 р. завершено процес скринінгу законодавства на відповідність *acquis communautaire*. Офіційні переговори про вступ, розпочаті 25 червня 2024 р., набрали обертів: 14 травня 2025 р. Кабінет Міністрів затвердив Дорожні карти з питань верховенства права та демократичних інституцій – ключові документи для відкриття переговорів за Кластером 1. З 1 січня 2026 р. Україна приєдналась до зони «Роумінг як вдома» (RLAN) – ще один конкретний крок економічної інтеграції.

Разом із тим темп реформ зазнав певного уповільнення: події липня 2025 р., пов'язані із звуженням повноважень НАБУ та САП, були негативно сприйняті ЄС і потребували додаткових зусиль для нейтралізації їх наслідків. Це нагадує, що зовнішня фінансова підтримка є не лише ресурсом, а й умовою для здійснення глибоких структурних перетворень.

Попри позитивні тенденції, система зовнішньої фінансової підтримки України характеризується рядом структурних ризиків.

По-перше, висока залежність від зовнішнього фінансування. У 2025 р. воно покрило 56% додаткових бюджетних потреб, тоді як внутрішні надходження виявились недостатніми для повного самофінансування. За прогнозами МВФ на 2026 р., Україна розраховує на кредит ЄС обсягом €90 млрд як ключове джерело зовнішньої підтримки.

По-друге, зростання податкового навантаження. Податкове навантаження зросло з 34,5% ВВП у 2024 р. до орієнтовно 37,3% за підсумками 2025 р. – що перевищує середній показник країн ОЕСР (33,9%) і стримує підприємницьку активність.

По-третє, висока чутливість економіки до безпекових ризиків. Атаки на енергетичну та транспортну інфраструктуру безпосередньо впливають на обсяги виробництва, логістику та споживчий попит. Зростання цін на дизельне паливо (на 30 грн/л) та добрива (на 30–35%) у весняному сезоні 2026 р. вже підвищує собівартість агровиробництва.

Проведений аналіз свідчить, що міжнародна фінансова підтримка відіграла системоутворювальну роль у підтриманні економічної стійкості України в умовах збройного конфлікту. Завдяки комплексу інструментів – ERA Loans, Ukraine Facility, програмі МВФ EFF, кредитам Світового банку та ЄБРР – Україна забезпечила фінансування соціально-гуманітарних видатків, не допустивши глибокої рецесії попри безпрецедентне зовнішнє навантаження.

Водночас стала зовнішня підтримка не є самодостатньою умовою відновлення: вона ефективна лише у поєднанні зі структурними реформами, антикорупційними перетвореннями та поступовою інтеграцією до єдиного економічного простору ЄС. Подальше скорочення частки зовнішнього фінансування у покритті бюджетного дефіциту та нарощування власних доходів є стратегічним пріоритетом для досягнення фінансової самостійності України.

Список використаних джерел:

1. Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України. Мінекономіки: У 2025 році ВВП України зріс на 2,2%. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail/25c9685b-a465-4945-bf5d-3be9ec515ace> (дата звернення: 11.05.2026).
2. Кабінет Міністрів України. У 2025 році Мінфін залучив \$52,4 млрд зовнішнього фінансування. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/in_2025_ukraines_ministry_of_finance_secured_524_billion_in_external_financing_more_than_70_of_which_came_from_revenues_generated_by_frozen_russian_assets-5520 (дата звернення: 11.05.2026).
3. Центр економічної стратегії. Трекер економіки України під час війни. URL: <https://ces.org.ua/tracker-economy-during-the-war/> (дата звернення: 11.05.2026).
4. Міжнародний інститут свободи. Економічні підсумки України 2025. URL: <https://www.ilibertyinstitute.org/articles/ekonomichni-pidsumki-ukrayini-2025> (дата звернення: 11.05.2026).